

N:o 18.

Auk. till Riksd. kansli den 27 april 1897, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt, till utskottet remitterad motion, n:o 64, föreslår herr *S. J. Kardell*, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till all kraft och verkan upphäfva nämnda kongl. kungörelse».

Till stöd för denna sin motion anför motionären följande: »Uti skrifvelse den 15 maj 1889 anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.

Öfver denna Riksdagens skrifvelse infortrade Kongl. Maj:t yttrande från åtskilliga myndigheter, men i afbidan på frågans slutliga afgörande förordnade Kongl. Maj:t genom kungörelse den 19 augusti 1889, dels att i mutsedel, som utfärdades å fyndighet, belägen å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, tills vidare skulle, om inmutningsansökningen gjorts

efter den 19 augusti 1889, intagas förbehåll om skyldighet för inmutaren att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunde blifva gällande, dels ock att för fyndighet, derå inmutning under sådant förbehåll erhållits, utmål tills vidare icke finge anvisas.

Som bekant gjorde 1890 års Riksdag förnyad framställning i ämnet, i det Riksdagen uti skrifvelse den 20 maj nyssnämnda år anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i gällande grufvestadga, att malm och andra mineralfyndigheter, hvilka efter ändringens fastställande upptäcktes å kronojord, som ej vore under ständig besittningsrätt upplåten, skulle på för staten gagneligaste sätt kunna disponeras.

Med anledning af denna skrifvelse uppdrog Kongl. Maj:t ått kommerskollegium att, sedan vederbörande föredragande af bergs- ärenden i samråd med utsedda komiterade utarbetat förslag till lagbestämmelser i det syfte, som Riksdagen i dess skrifvelse angifvit, samt brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret lemnats tillfälle att afgifva yttrande öfver det upprättade förslaget, till Kongl. Maj:t inkomma med utlåtande i ämnet. Samtidigt utsåg Kongl. Maj:t fyra komiterade.

Resultatet af den sålunda anbefalda utredningen föreligger i icke mindre än fem olika förslag, af hvilka ett är grundadt på koncessions-system, två på afgälds- och två på arrendesystem, hvarförutom afslag å Riksdagens framställning yrkats af Konungens befallningshafvande i Örebro, Kopparbergs och Norrbottens län. Redan denna mångfald af förslag visar till fullo de praktiska svårigheter, som mött vid frågans lösning. Också vann icke något af dessa Kongl. Maj:ts godkännande. Kongl. Maj:t lät nemligen, som bekant, utarbета och genom proposition till 1894 års Riksdag framlägga särskildt förslag till lagbestämmelser uti det i Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1890 angifna syfte. Kongl. Maj:ts förslag blef dock icke af Riksdagen bifallet.

Oaktadt den mångsidiga utredning, som sålunda kommit frågan om inmutningar å kronojord till del under loppet af nära sju år, synes densamma dock icke hafva kommit sin lösning närmare; och dock är denna fråga af den vigta, att den kräfver ett skyndsamt och slutligt afgörande.

Kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 angifver så väl genom sättet för dess tillkomst som genom ordalagen, att densamma endast är afsedd att utgöra ett provisorium, intill dess frågan om och i sådant fall på hvad sätt kronan skall göra gällande sin rätt till jordegareandel

i inmutad fyndighet å visst slag af kronojord, hvilken rätt kronan enligt 17 § i gällande grufvestadga eftergifvit. Då genom nyss nämnda kungörelse förbud meddelats mot utmålsläggning för sådan fyndighet å visst slag af kronojord, hvarå ansökning om inmutning skett efter den 19 augusti 1889, torde det för bedömandet af kungörelsens innebörd och verkningar vara af nöden att något skärskåda den betydelse, grufvestadgan fäst at vid utmålsläggningen. Genom mutsedeln undfår en inmutare endast tillstånd att, med andras uteslutande, men tillika under förbehåll af andras till äfventyrs egande bättre rätt, inom det inmutade området anställa sådant försöksarbete, som erfordras för fyndighetens undersökning och blottande äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället och tillgodogöra sig de mineralfyndigheter, som vid arbetet vinnas. På det inmutade området får inmutaren icke utan jordegarens tillstånd uppföra andra byggnader än sådana, som äro oundgängligen nödvändiga för försöksarbetets bedrivande. Vid utmålsläggningen, hvilken, utom i fråga om rättsförhållandet mellan enskilde inmutare, skall vara yttersta tiden för allt klander mot en inmutning, så att, då utmål erhållits, rättigheten till fyndigheten må vara så mycket som möjligt betryggad, erhålles ett visst till sina gränser å marken utstakadt område, inom hvilket fyndighetens egare har rättighet att, jemte tillgodogörande af alla inmutningsbara och, med vissa inskränknin- gar, äfven andra mineral, uppföra för grufarbetet erforderliga byggnader. Först sedan utmålsläggningen egt rum och vunnit laga kraft, kan man alltså anse eganderätten till en grufva i allmänhet vara betryggad. Vidare får, enligt grufvestadgan, hvilostånd ej åtnjutas för endast inmutadt område, likasom arbetets ersättande med en årlig afgift ej är medgifvet förr än utmål blifvit lagdt. Har en inmutare genom att uttaga ett flertal mutsedlar å en större fyndighet eller en komplex af fyndigheter velat förskaffa sig ett vidsträcktare arbetsområde, förhindras han, derest utmål ej kan erhållas, att komma i åtnjutande af den förmån, som grufvestadgan erbjuder, nemligen att arbetsskyldigheten för flera till hvarandra gränsande utmål kan få under ett eller flera år fullgöras genom arbete i något eller några af dem. Det är sålunda ur såväl juridisk som teknisk och ekonomisk synpunkt viktiga verkningar, grufvestadgan fäst at vid utmålsläggningen.

Beträffande särskildt rikets norra län, hvarest sådan kronojord, som afses i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889, till största delen är belägen, måste åvägabrindandet af en verklig grufdrift inom der befintliga öde trakter, särskildt med hänsyn till bristen på ordnade kommunikationer, förutsätta tillgång på större kapital, än som erfordras

på andra orter med gynsammare kommunikationsförhållanden. Der erfordras jemväl i de flesta fall längre tid för företagets igångsättande, för anläggningen af vägar m. m. Kunde grufvegaren erhålla hvilostånd, vunne han i många fall tid att så väl ekonomiskt som tekniskt bringa sitt företag i vederbörlig ordning.

Under nuvarande förhållanden tvingas deremot grufvegaren till företagande af improduktiva och ofta obehöfliga s. k. försvarsarbeten inom hvart och ett af de inmutade områdena. Uppenbart är ock, att anskaffandet af nödigt förlagskapital nästan omöjliggöres, då företaget saknar den juridiska trygghet, som i fråga om grufvor först genom utmåsläggningen kan vinnas.

Dessa af kungörelsen skapade olägenheter, hvilka sedan flera år faktiskt förefinnas, inträdde naturligen icke genast vid kungörelsens utfärdande, utan började först då göra sig känbara, när den tidpunkt, efter den 19 augusti 1889, inträdt, då, enligt grufvestadgans föreskrift, ansökning om utmål skall göras. Detta i förening med kungörelsens provisoriska karakter gifver anledning antaga, att kungörelsen vid dess utfärdande icke varit afsedd att blifva så långlifvad, som den nu blifvit i följd af de svårigheter, som mött vid lösandet af frågan rörande ordnandet af inmutningsrätten å kronojord. Denna fråga har, såsom jag i det föregående erinrat, redan varit föremål för en så grundlig och mångsidig pröfning, att man torde vara berättigad till det antagandet, att, då denna pröfning icke ledt till något positivt resultat, frågans lösning icke är att söka på den väg, Riksdagen i sina båda skrifvelser antydt. Vid läsningen af alla dessa förslag kan man tvärtom svårigen frigöra sig från den tanken, att de olägenheter, som skulle uppkomma så väl för grufvegaren som för staten, om denna skulle göra anspråk på jordegareandel i inmutade fyndigheter å kronojord, äro så stora, att de icke kunna motvägas af den antagligen ganska ringa vinst, staten skulle hemta af jordegareandelens begagnande. Till stöd för denna åsigt tillåter jag mig återropa föredragandens i bergsärenden hos kommerskollegium till kollegii protokoll den 15 juni 1893 yttrade mening, att bergsbruket och derigenom det allmännas och kronans intressen bäst befrämjades genom att åt den enskilda företagsamheten fullständigt öfverlåta tillgodogörandet af mineralfyndigheter; att kronans deltagande i grufarbete, under hvilken form detta deltagande än må ega rum, skulle komma att för kronan medföra risker, kostnader, anspråk och svårigheter af flera slag, hvilka icke skulle motvägas af de fördelar, kronan möjligen skulle kunna i enskilda fall af grufdriften påräkna, samt att kronans ingripande i fråga om sättet för utöfvandet

af industriell verksamhet borde inskränkas till att öfvervaka, att ej derigenom skada för det allmänna eller fara för annans lif, helsa och egendom uppstode, äfvensom att den då ifrågasatta inskränkningen i för det närvarande gällande rättigheter beträffande tillgodogörandet af malmfyndigheter skulle komma att menligt inverka på utvecklingen af vårt lands nordliga län, hvarest bergsbruket icke borde genom skärpta bestämmelser motverkas, utan fast hellre på allt sätt underlättas.»

Då motionären sålunda anser, att, utan ändring af 17 § i grufvestadgan, kongl. kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 bör upphävas, har han framlagt sitt nu föreliggande förslag.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga grufvestadga den 16 maj 1884 kap. 3 om jordegareandel §§ 16 och 17 äro af följande lydelse:

»16 §. Jordegaren vare berättigad att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.

Jordegareandel kan begagnas till fullo eller till viss del.

Äro inom ett inmutadt område eller utmål flera jordegare med laga skilnad sig emellan, njute de jordegareandelen hvar inom sitt egovälde.

17 §. Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, skall kronoåboen, boställsinnehafvaren eller den, som eljest besittningsrätten innehar, njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å annan kronojord tillkomme jordegareandelen inmutaren.»

---

1. Vid 1889 års riksdag föreslog herr Chr. Lundeberg uti en af honom under n:o 49 inom Första Kammaren väckt motion: »1:o) följande lydelse i grufvestadgans kap. 3 § 16, mom. 1:

Jordegare vare, med de undantag som i § 17 sägs, berättigad att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf

fallande vinsten; samt 2:o) att § 17, kap. 3 i samma stadga måtte erhålla följande lydelse:

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall den som besittningsrätten innehafver, njuta den jordegaren, enligt § 16, tillkommande rätt till hälften i deltagande i grufarbetet och deraf fallande vinst till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Å kronojord, hvilken kronan sjelf disponerar, eller som är till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, vare kronan berättigad att till två tredjedelar med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinst, kronan obetaget att på sätt den finner för sig lämpligast öfver bemälda sin eganderätt förfoga.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.»

Lagutskottet, till hvilket frågan remitterats, afstyrkte i sitt utlåtande n:o 53 bifall till motionen. Mot detta afstyrkande reserverade sig herrar Smedberg och P. Pehrson i Törneryd och yrkade skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket också blef Riksdagens beslut.

Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, daterad den 15 maj 1889, är af följande lydelse:

»Med afseende å de stora rikedomar, vårt land eger uti malmfyndigheter, särskildt i de nordligaste delarne af Norrland, synes det, för att dessa rikedomar skola komma landet och dess inbyggare till gagn, vara af yttersta vigt, att dessa malmfyndigheters bearbetande och tillgodogörande verkställas med största omsorg och följdriktighet samt på sådant sätt, att kommande generationer deraf utan onödiga uppoffringar få nytta, äfvensom att statens intressen i öfrigt i vidsträcktaste mån — så vidt möjligt och lämpligt är — tillgodoses. Staten bör därför ock vara i tillfälle att med uppmärksamhet och framgång verka i denna rigtning.

Nu gällande grufvestadga lemnar dock icke möjlighet dertill, enär staten, enligt 3 kap. 17 § sista mom., till förmån för inmutaren afsagt sig jordegareandelen till malmfyndigheter, som inmutats å sådan kronomark, hvilken ej är åt annan upplåten. Häraf framgår, att staten ej kan utöfva något inflytande eller någon kontroll vid grufvors bearbetande å kronans mark.

Hvilka menliga följder, detta kan komma att medföra vid grufdrifts bedrivande vid de förut omnämnda, i lappmarkerna belägna, storartade malmfyndigheterna, ligger i öppen dag, och torde den upp-

fattning numera vara temligen allmän, att något bör göras för att vinna reda och klarhet i berörda afseende.

Om det också måste förutsättas, att staten ej kan eller bör ingå såsom delegare i industriella företag, komma dock — om staten blir innehafvare till jordegareandelen i malmfyndigheter — densammans öfverlåtande till andra mot malmören, arrende eller annorledes att föranleda såväl ekonomiska fördelar som framför allt möjlighet att vid upplåtelsen och i öfrigt iakttaga statens intressen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Riksdagen, hos hvilken framställning i ämnet skett, härigenom anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.»

Öfver denna Riksdagens skrifvelse infortrade Kongl. Maj:t yttrande från vederbörande myndigheter och fann derjemte för godt att »emellertid och i afbidan på detta ärendes slutliga afgörande» genom kungörelse den 19 augusti 1889 förordna,

»dels att i mutsedel, som utfärdas å fyndighet, belägen på sådan kronojord, hvarom ofvan sägs, tills vidare skall, om inmutningsansökningen gjorts efter denna dag, intagas förbehåll om skyldighet för inmutaren att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunna blifva gällande,

och dels att för fyndighet, derå inmutning under sådant förbehåll erhållits, utmål tills vidare icke må anvisas.»

2. År 1890 drogs frågan åter af herr Chr. Lundeberg under Riksdagens pröfning. I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 51, hemstälde motionären, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

1:o) att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag om sådan ändring i nu gällande grufvestadga, att malm och andra mineralfyndigheter, hvilka efter ändringens fastställande upptäckas å kronojord, som ej är under ständig besittningsrätt upplåten, må på för staten gagneligaste sätt disponeras; samt

2:o) att Kongl. Maj:t ville förbjuda all inmutning af malmfyndigheter å sådan kronojord, som i föregående moment omförmäles intill dess ändringar i ofvannämnda syfte blifvit i grufvestadgan vidtagna»,

Första Kammarens första tillfälliga utskott, till hvilket frågan enligt motionärens anhållan remitterats, tillstyrkte bifall till motionen. Mot detta utskottets beslut reserverade sig utskottets ordförande, herr L. Berg, och yrkade bifall till blott punkten 1:o). Första Kammaren biföll den 16 maj reservationen. Andra Kammaren biträdde, på yrkande af herr E. G. Boström och utan att remittera ärendet till tillfälligt utskott, dagen derpå medkammarens beslut, derom Kongl. Maj:t genom Riksdagens skrivelse n:o 90 den 20 maj erhöll kännedom.

3. Med anledning af Riksdagens ofvan nämnda skrivelser den 15 maj 1889 och den 20 maj 1890 framlade Kongl. Maj:t i propositionen n:o 47 till 1894 års Riksdag »Förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884». Ingressen i detta förslag hade följande lydelse: »Häri genom förordnas, med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889, att nedannämnda paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande förändrade lydelse». De paragrafer, i hvilka ändring föreslogs, voro 3, 5, 8, 11, 13, 14, 17, 22, 24, 31, 39, 44, 61, 65 och 68.

Enligt den kongl. propositionen skulle § 17 komma att lyda som följer: »Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.»

Öfver det sålunda upprättade förslaget tillstyrkte departementschefen, att Riksdagens yttrande skulle inhemtas, äfvensom att vissa medgifvanden för Kongl. Maj:t skulle föreslås Riksdagen.

Lagutskottet, till hvilket Kongl. Maj:ts proposition remitterades, förklarade sig anse »förslaget vara af beskaffenhet, att Riksdagen derom bör fatta beslut», och hemställde i sitt utlåtande n:o 70, »att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition icke kan oförändrad bifallas, ville för sin del antaga följande *Lag om ändrad lydelse i vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884*». De paragrafer, i hvilka utskottet föreslog ändring, voro 8, 13, 22, 44 och 61 jemte öfvergångsstadgandet.

Mot utskottets förslag anmäldes reservation af, bland andra, herrar Kardell och Näslund, som önskade få följande tillägg till § 17: »Å annan kronojord tillgodogör sig kronan sin jordegareandel på sätt,

som i särskild af konung och riksdag gemensamt stiftad lag stadgas». Derjemte yrkade dessa reservanter, dels att orden »med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889» skulle utgå ur ingressen, dels ock, i öfverensstämmelse dermed, ändring uti öfvergångsstadgandet.

Vid behandlingen af ärendet inom kamrarne godkände Första Kammaren lagutskottets förslag utom § 13, hvilken antogs i enlighet med af reservanten Lundström föreslagen lydelse. Andra Kammaren fattade samma beslut angående § 13, men afslog § 17, och såsom följd deraf äfven §§ 22, 24, 31, 39, 44, 61, 65 och 68, äfvensom öfvergångsstadgandet samt antog herr Kardells förslag till förändrad lydelse af ingressen.

Med anledning af denna utgång och under erinran, att §§ 8 och 14 stodo i sammanhang med de af Andra Kammaren afslagna paragraferna, hemställde lagutskottet i sitt memorial n:o 74, att Första Kammaren, med frånträdande af sitt beslut rörande lagförslagets ingress, måtte fatta samma beslut som Andra Kammaren, hvilken hemställen också bifölls af Första Kammaren. Gemensamt beslut angående ingressen samt §§ 3, 5, 11 och 13 hade sålunda af Riksdagen fattats, om hvilken utgång Kongl. Maj:t erhöll kännedom genom Riksdagens skrifvelse n:o 127 den 11 maj 1894, i hvilken skrifvelse Riksdagen äfven framhöll den af utskottet uttalade uppfattningen, att frågan rörde ett ämne, derom Riksdagen eger att för sin del besluta.

Genom Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse n:o 12 till Riksdagen den 18 januari 1895 tillkännagafs, att Kongl. Maj:t, efter högsta domstolens och statsrådets hörande, funnit sig icke kunna godkänna det af Riksdagen antagna förslaget.

4. Lagförslaget var sålunda fallet, men kongl. kungörelsen af den 19 augusti 1889 fortfor att gälla. Detta gaf herr Kardell anledning att den 11 april 1896 hos Andra Kammaren anhålla att till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet få framställa följande

Interpellation:

1:o) Då någon ändring af bestämmelserna i den af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt antagna grufvestadgan af den 16 maj 1884 icke i grundlagsenlig ordning beslutits, huru hafva då vissa bestämmelser i samma stadga kunnat allt från den 19 augusti 1889 af Kongl. Maj:t suspenderas genom Kongl. Maj:ts sistnämnda dag utfärdade kungörelse?

2:o) Hvarför har icke, efter det Kongl. Maj:ts proposition till Riks-

dagen af den 9 mars 1894 med förslag till ändring af grufvestadgan af Riksdagen afslagits, Kongl. Majt upphåft berörda kungörelse? och
3:o) Huru länge anser herr statsrådet, att denna kungörelse bör gälla?»

Sedan kammaren under den 14 april bifallit denna herr Kardells begäran, besvarade herr statsrådet Groll den 18 i samma månad den framställda interpellationen. I detta sitt svar framhöll statsrådet, att interpellanten genom *första* frågan ville antyda, att 1889 års kungörelse icke skulle vara i konstitutionellt riktig ordning tillkommen. Detta vore emellertid ett spörsmål, som icke tillkom honom att i vidsträcktare mån besvara än genom att fästa uppmärksamheten på att kungörelsen var försedd med Konungens underskrift, att den var kontrasignerad af vederbörande föredragande, och att åtgärden icke blifvit föremål för någon anmärkning från det konstitutionsutskott, som haft att granska statsrådets protokoll öfver denna regeringsakt. På *andra* frågan svarades, att kungörelsen icke kunnat upphävas, då Riksdagen år 1894 fortfarande uttalat sig för kronans rätt till jordegareandel uti odisponerad kronojord, ehuru Första Kammaren uttalat sig för arrendesystemet och Andra Kammaren för afgäldssystemet. Så ock hade interpellanten sjelf 1894 yrkat borttagande i ingressen af orden »med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889». Med svaret på *andra* frågan ansåg statsrådet äfven svaret vara gifvet på den *tredje* frågan. Men han ansåg sig dock böra tillägga, att, om Riksdagen gäfvade till känna, att enligt dess åsigt kungörelsen borde helt och hållet eller delvis upphävas, och han således fann, att Riksdagen hade en annan åsigt då, än den förut hyst, han naturligtvis skulle vara beredd att ofördröjligen och efter vederbörlig utredning fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på detta förhållande, till den åtgärd, som han kunde finna det föranleda.

Herr von Krusenstjerna, hvilken varit den Konungens rådgifvare, som kontrasignerat kongl. kungörelsen af den 19 augusti 1889, ansåg sig på denna grund böra framhålla, att grufvestadgan icke är tillkommen såsom civillag, utan såsom en ekonomisk författning, hvarför den omhandlade kungörelsen sålunda är tillkommen i fullt grundlagsenlig ordning.

5. Under innevarande riksdag har herr J. H. G. Fredholm uti en motion (n:o 127) inom Andra Kammaren anhållit, »att lagutskottet ville pröfva, hvilken andel af vinsten på ett grufföretag skäligen bör tillkomma kronan på grund af jordeganderätt, och under hvilka vilkor

denna kronans vinstandel bör utgå, samt för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i gällande grufvestadga, som deraf kunna för-
anledas».

Lagutskottet afstyrkte af formella skäl nämnda motion, hvilket af-
styrkande också godkändes af Riksdagen lördagen den 3 dennes. Men
af den diskussion öfver frågan, som inom Andra Kammaren fördes,
framgick oförtydbart, att kammaren fortfarande anser, att kronan bör
tillgodogöra sig sin jordegareandel å odisponerad kronojord.

Af den här ofvan intagna redogörelsen för frågans läge inom
Riksdagen under de senare åren framgår, att Riksdagen icke mindre
än fyra gånger på åtta år (1889—1897) och senast för blott några
dagar sedan, om också indirekt, uttalat sig för att staten bör tillgodo-
göra sig jordegareandel vid grufinmutningar å odisponerad kronojord.
Under sådant förhållande, och då föreliggande motion i sig innebär en
fordran i motsatt riktning eller att staten skulle fortfarande afstå från
sådan andel, vill det synas utskottet, som att ensamt uti dessa för-
hållanden tillräckligt talande skäl förefinnas till afslag å motionen.

Utskottet anser sig dock böra fästa uppmärksamheten vid det
missförhållande, att icke allenast inmutare å odisponerad kronojord äro
svårt berörda genom kongl. kungörelsen af den 19 augusti 1889, utan
äfvén, i sammanhang dermed, att sjelfva grufhandteringens utveckling
å de många, efter samma kongl. kungörelses tillkomst upptäckta, rätt
afsevärda malmtillgångar å kronojord i afsevärd mån hämmas eller
omöjliggöres, hufvudsakligast derigenom, att utmål ej kan erhållas samt
att kongl. kungörelsen icke lemnar utväg till ett rationellt eller drägligt
försvarsarbets utförande.

Då nu härtill kommer, att nämnda kongl. kungörelse vid tiden
för dess tillkomst ingalunda var afsedd att gälla för så lång tid, som
redan nu varit händelsen, synes det utskottet, äfvén från denna syn-
punkt, såsom en nödvändighet, att saken *snarast* på ett tillfredsställande
sätt måtte blifva ordnad, på det att såväl staten må komma i åtnjutande
af sin jordegareätt som inmutare erhålla rättelse i ofvan berörda miss-
förhållande.

Som emellertid denna högst vigtiga fråga icke läser kunna på ett
nøjaktigt sätt lösas, med mindre förslag dertill kommer från Kongl.
Maj:t, och då Kongl. Maj:t — med den utgång frågan förut fått i Riks-
dagen äfvensom med hänsyn till såväl den redan nu alltför långa tid,

hvarunder kongl. kungörelsen af 1889 varit gällande, som den i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1894 uttalade mening, att ändringar i grufvestadgan rörde ett »ämne, derom Riksdagen eger att för sin del besluta» — icke torde underlåta att så skyndsamt som möjligt låta utarbета förslag i ämnet att för Riksdagen framläggas, hemställer utskottet, att Andra Kammaren måtte för sin del besluta,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 april 1897.

På utskottets vägnar:

E. A. Zotterman.

Reservation

af herr *Kronlund*:

Af den historik, utskottet i ärendet lemnat, framgår, att ifrågasatt kungörelse föranledts af Riksdagens åberopade skrifvelse 1889 och utfärdats i afbidan på det i skrifvelsen omförmälda ärendets slutliga afgörande.

Syftemålet med kungörelsen har synbarligen varit, att, derest kronan på grund af ny lagstiftning komme att å sådan kronojord, som i kungörelsen angifves, göra sin jordegareandel gällande, kronan skulle beredas tillfälle att äfven beträffande sådana fyndigheter, som före vidtagandet af denna förändrade lagstiftning men efter utfärdandet af kungörelsen i fråga inmutats, anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel, eller med andra ord att förebygga, det en i anledning af den ifrågasatta lagförändringen uppjagad spekulationslusta beröfvade staten en stor del af de med lagförändringen åsyftade fördelar.

Äfven om sålunda utfärdandet af kungörelsen har sitt berättigande uti de stora ekonomiska intressen, den afser att tillvarataga för kronan, torde dock ej kunna nekas, att kungörelsen, hvilken vid sin tillkomst angafs endast vara af tillfällig art, skapat ett provisorium, som just

genom sin långvarighet medför stora olägenheter, särskildt genom det förbud för utmålsläggning, kungörelsen innehåller.

För att i detta afseende belysa frågan, tillåter jag mig anföra hvad kommerskollegium i ett underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t åberopat rörande denna sak, hvilket utlåtande afgifvits i anledning af hos Kongl. Maj:t gjorda ansökningar om kungörelsens upphäfvande.

»Genom mutsedeln undfår inmutaren», säger kollegiet bland annat, »endast tillstånd att, med andras uteslutande, men tillika under förbehåll af andras till äfventyrs egande bättre rätt, inom det inmutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters afstånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som erfordras för fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna och anlägga väg till stället. I regel skall vidare fyndighet, hvarå mutsedel erhållits, vara, vid äfventyr af inmutningsrättens förlust, blottad och ansökning om utmål till bergmästaren ingifven sist inom tre år från mutsedelns utfärdande. På det inmutade området får inmutaren icke utan tillstånd af jordens innehafvare uppföra andra byggnader än sådana, som oundgängligen erfordras för försöksarbetets bedrivande.

Genom utmålsläggningen, hvilken förrättning skall, utom i fråga om rättsförhållandet mellan särskilda inmutare, vara yttersta tiden för allt klander mot en inmutning, erhålles ett visst, till sina gränser å marken utstakadt och kartlagdt område, inom hvilket grufvegaren har rättighet att, jemte tillgogörandet af alla inmutningsbara och med vissa inskränkningar äfven andra mineral, uppföra för grufarbetet erforderliga byggnader.

Enligt grufvestadgan får vidare hvilostånd ej åtnjutas för endast inmutadt område, och arbetsskyldighetens ersättande med en årlig afgift, enligt 41 § grufvestadgan, är ej heller medgifvet utan att bland annat utmål blifvit grufvan tilldeladt.

Har en inmutare genom att uttaga ett flertal mutsedlar å en större fyndighet eller en komplex af fyndigheter velat förskaffa sig ett vidsträcktare arbetsområde, förhindras han emellertid, derest utmål ej kan erhållas, att komma i åtnjutande af den förmån, som grufvestadgan i § 40 erbjuder, nemligen att arbetsskyldigheten för flera till hvarandra gränsande utmål kan få under ett eller flera år fullgöras genom arbete i något eller några. Denna bestämmelse är eljest af stor vikt för ett ur teknisk och ekonomisk synpunkt riktigt ordnande af grufdriften.

Under nuvarande förhållanden tvingas inmutaren deremot till företagande af improduktiva och ofta obehöfliga s. k. försvarsarbeten inom hvar och ett af de inmutade områdena.

Af nu anförda orsaker torde äfven intresset för uppsökande å kronojord inom de norra länen af nya fyndigheter komma att förminskas och sålunda jemväl den häfstång för odling och utveckling, som bergsbruket alltid och öfverallt ansetts utgöra, och som just inom ifrågavarande län är af så stor betydelse, icke komma till användning som önskligt vore.

Förbudet mot användande tills vidare af utmål för vissa fyndigheter måste alltså anses medföra stora hinder för utvecklingen af bergsbruket inom norra länen».

Till de här ofvan anförda olägenheterna kommer den, att inmutaren under nuvarande förhållanden tvingas att till efterlefnad af grufvestadgans föreskrifter inom föreskrifven tid söka utmål, ehuru han på förhand vet, att sådant icke beviljas.

Förbudet mot utmålsläggning medför sålunda för inmutaren dryga kostnader utan något gagn för den blifvande grufdriften, hvilka kostnader stegras för hvarje år förbudet kvarstår, beröfvar inmutaren de fördelar, som grufvestadgan tillförsäkrat hvarje inmutare, såsom rätt till hvilostånd, arbetskyldighetens ersättande med en årlig afgift, motverkar hvarje planmessigt ordnande af de redan inmutade fyndigheternas bearbetande samt fördröjer dermed äfven den vinst, kronan genom tillvaratagande af sin jordegareandel kan påräkna.

Kommerskollegium angifver i sitt ofvan åberopade utlåtande en utväg att, utan förringande af den kronan förbehållna rätt, undanrödja eller åtminstone förminska de genom det långvariga provisoriet uppkomna olägenheter. Detta borde enligt kommerskollegiets förmenande lämpligast kunna ske derigenom, »att kungörelserna ändras, så att utmål må kunna tilldelas jemväl för fyndigheter å sådan kronojord, som i kungörelsen afses, med skyldighet dock för utmålets innehafvare att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunna blifva gällande.

Den af kollegiet ifrågasatta bestämmelsen skulle innebära, att, i fall en dylik ny lagstiftning komme till stånd, kronan skulle kunna, oberoende af huruvida utmålsläggning egt rum eller icke för fyndighet, hvarå mutsedel med det förbehåll i kungörelsen omförmäles, anmäla sig till begagnande af jordegareandelen.

Det nu föreslagna medgifvandet af utmåls anvisande blefve i visst fall fördelaktigare för kronan än nu gällande förbud mot utmål, enär med berörda medgifvande det kunde inträffa, att i flera fall fyndigheterna vid tidpunkten, då kronan skulle bestämman sig, huruvida den ville begagna sig af sin jordegareandel, vore kända, än som vanligen

är fallet vid utmåsläggning, hvarigenom kronans risker komme att blifva mindre.»

Genom en förändring af kungörelsen i likartad rigtning torde icke i den minsta mån kronans rätt förringas, utan tvärt om dess intressen främjas, på samma gång som de olägenheter, som äro med provisoriet förbundna, i betydlig mån förminskas.

På grund häraf och då, med hänsyn dertill, att Riksdagen upprepade gånger så kraftigt framhållit önskvärdheten af att kronans jordegareandel tillvaratoges, bifall till motionen i vidare mån, än hvad här ofvan angifvits, icke synes mig vara förenlig med denna Riksdagens önskan, vågar jag, under erinran om det trängande behovet af att förslag om en förändrad lagstiftning i fråga om kronans jordegareandel varder Riksdagen med snaraste förelagd, vördsamt hemställa,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, med upphäfvande af kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 i hvad angår förbud mot anvisande tills vidare af utmål för i kungörelsen afsedd fyndighet, i kungörelsen måtte införas bestämmelse derom, att, der utmål för sådan fyndighet anvisas, vederbörande grufegare skall, oberoende af de i 18, 19 och 20 §§ af grufvestadgan den 19 maj 1884 meddelade föreskrifter rörande tiden för anmälan om begagnandet af jordegareandel, vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att tillgodogöra sig jordegareandelen, som genom ny lagstiftning kan blifva gällande, samt att i protokollet vid utmålsförrättning anteckning härom skall ske.